

1. Vítejte

Srdečně vítejte v našem evangelickém kostele Panny Marie v Marienbergu.

ORGEL

Varhany v Marienbergu

- Stavitel varhan Carl Eduard Schubert
- Zvukový obraz varhan Carla Eduarda Schuberta
- Schubertovy velké varhany v kostele Panny Marie v Marienbergu

Stavitel varhan Carl Eduard Schubert

Carl Eduard Schubert se narodil 31. října 1830 v Halsbrücku u Freibergu. Po škole se učil truhlářskému řemeslu. Pracoval jako tovaryš u stavitele varhan Urbana Kreutzbacha (Borna) a vyučil se jako stavitel varhan. Měl výjimečné schopnosti v tvoření zvuku. Po asi roce výuky se začal C.E. Schubert věnovat své práci. Oženil se roku 1857 v Aši a zařídil si, ... *protože to byl levný kraj*, ve vogtlandském Adorfu bydlení a dílnu.

Schubert postavil své první varhany v českých Hranicích. Dílo 30 rejstříků, které má 2 manuály a pedál, bylo v srpnu 1860 posvěceno. C.E. Schubert obdržel mnoho chvály a uznání za svůj Opus 1, který byl ... *postaven přesně podle Silbermannova předpisu*. Poté obdržel zakázky na postavení nových varhan v kostelech v Greizu, Bösenbrunnu, Adorfu, Erlbachu, Rödlitzu, Heroldu, Wildenfelsu a Werdě.

Mezi německými staviteli varhan vládla v 19. století velká konkurence. Aby mohli nabídnout levné varhany, mnoho stavitelů varhan vyrábělo varhanní trubky a píšťaly továrensky. Schubert napsal k tomu: ... *varhany byly pro mě něco vážného a vznešeného, než abych mohl takový způsob realizovat*.

Ačkoliv vykonával technicky a zvukově vynikající práci, nabízel Schubert velmi nízké ceny, aby dostal objednávky. C.E. Schubert investoval mnoho času do technické dokonalosti varhanní mechaniky a umělecké intonace píšťal. Důsledkem bylo zpoždění termínu a z toho vyplývající ekonomické potíže.

Schubert se roku 1868 přestěhoval se svou rodinou do Chemnitzu. Práce na vybudování velkých třímanuálních varhan pro zámecký kostel Chemnitz se staly jeho ekonomickým pádem. Zařízení domácnosti a dílna byly roku 1876 zkonfiskovány. Schubert neměl už žádné bydlení a stal se putovním stavitelem varhan. Bydlel vždy tam, kde našel práci. Nyní se přestěhoval se svou rodinou do Marienbergu, aby zde roku 1872 dokončil své rozdělané velké varhany. Roku 1879 byly dokončeny a slavnostně zprovozněny. Později bydlel v Drážďanech a na dalších místech. Dostával stále méně objednávek, protože výslovně odmítal modernizaci starých varhan.

Odhodlaně trval na mechanické zásuvkové vzdušnici. V Reichenbachu (Vogtl.) žil jako příjemce almužny.

Zklamaný a unavený životem spáchal C.E. Schubert 11. ledna 1900 v Reichenbachu sebevraždu. Až do konce svého života trval Schubert na Silbermannově tradici stavby varhan. ... *mé svědomí mi zakázalo se věnovat se továrensky vyrobeným varhanám*. Carl Schubert postavil celkem 18 nových varhan a zachránil mnoho historických nástrojů před demolicí, úpadkem nebo přestavbou.

Zvukový obraz varhan Carla Eduarda Schuberta

Původní zachované Schubertovy varhany znějí zpravidla základněji než ve srovnání s kapacitou varhan Gottfrieda Silbermanna. Rejstřík "Bordur 16" v hlavním díle postavil Schubert už u

relativně malých varhan. Ve zvukovém obrazu principála a mixtury nejsou téměř rozdíly k Silbermannovi.

Registrovaná paleta se smyčci je u Schubertových varhan bohatší a rozmanitější, než u Silbermanna. Schubert postavil rejstříky, které Silbermann zřejmě neznal, tak jako např. Hohlflöte 8'; Salicional 8'; Flauto Dolce 4'; Dolcissimo 8'; Fugara 8' a violoncello 8' (pedál). Nápadné také je, že Schubertovy smyčce jsou mensurovány těsněji, a proto horní tóny smyčce znějí výš než ve srovnání s rejstříkem Silbermanna. Hlavní díla u Schuberta mají vesměs úplný hlavní chór. C.E. Schubert postavil dvoje velké třímanuální varhany (zámecký kostel Chemnitz a Panny Marie v Marienbergu). Obojí varhany opatřil Schubert "Barkerovým přístrojem" (pneumatické zařízení k usnadnění mechanické traktury hry). Zatímco v Marienbergu byla "barkerová páka" již v okamžiku uzavření smlouvy, v Chemnitzu proběhla vestavba barkerové páky za pomoci Schuberta o několik let později.

Bohužel byly varhany v kostele v Chemnitz následkem četných přestaveb zbaveny téměř úplně svého historického jádra.

Schubertovy velké varhany v kostele Panny Marie v Marienbergu

Kvůli totálnímu úpadku se nedaly varhany, postavené roku 1723 Johannem Jakobem Sonatin, již zachránit. Dne 7. června 1872 byla podepsána smlouva mezi C.E. Schubertem a představenstvem kostela pro výstavbu velkých varhan se třemi manuály a pedálem a 51 znějícími rejstříky (3158 píšťal). Se dvěma pomocníky začala výstavba už na podzim 1872.

- 1874 krátké přerušení stavebních prací.
- 1876 přestěhování Schubertovy rodiny do Marienbergu. Vzhledem k finančním obtížím Schuberta a církevního společenství docházelo stále častěji k přerušení stavby.
- 1879 Dne 17. srpna slavnostní posvěcení varhan. Původní cena varhan byla 6.200 tolarů a stály 12.663 tolarů. Do roku 1899 byly varhany udržované C.E. Schubertem
- 1914 Čištění a doladění varhan firmou Jehmlich z Drážďan. Přitom odstranění Sesquialtera manuálu II. a zavedení Aeoline 8'. Instalace elektrického ventilátoru firmou Schmeisser z Rochlitzu zabývající se stavbou varhan.
- 1917 Povinná odevzdání cínových píšťal z prospektu varhan.
- 1921 Instalace zinkového prospektu podle starých rozměrů firmou Schmeisser.
- 1931 Čištění, doladění a ladění firmou Jehmlich, jejichž navrhované pneumatizaci bylo zabráněno díky tehdejšímu varhaníkovi Kurtu Pompovi (V1994).
- 1958 Čištění, odstranění "Aeoline 8'," rekonstrukce "Sesquialtera" firmou Jehmlich.
- V letech 1990 a 1991 Hlavní oprava varhan ve dvou etapách firmou Wüning z Großolbersdorfu, stavějící varhany.
- 1994 Rekonstrukce zinkového prospektu firmou Wüning.